

6 ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, території, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таких ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання допомоги постраждалим в мирний час та в особливий період [43].

У даному розділі дипломного проекту (роботи) розглядається питання: «Планування заходів цивільного захисту в випадку надзвичайних ситуацій».

У результаті виникнення й розвитку будь-якої надзвичайної ситуації можуть з'явитися постраждалі або людські жертви. У зв'язку з цим актуальним є питання планування заходів цивільного захисту в випадку надзвичайних ситуацій. Також актуальне питання з підготовки особового складу що до дій у виникненні надзвичайних ситуацій.

6.1 Надзвичайна ситуація

Надзвичайна ситуація – це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Стихійні лиха, аварії, катастрофи можуть викликати масові ураження, унаслідок цього можливі різні травми – струси, переломи, здавлювання окремих частин тіла, поранення живота, грудної клітки, голови й ін. Пожежі можуть викликати опіки всіх ступенів у поєднанні з травмами. Аварії на

хімічно небезпечних об'єктах можуть призвести до ураження великого числа робітників та службовців, а також населення, яке проживає поблизу хімічно небезпечного об'єкта, якщо не будуть вжиті термінові заходи захисту, а також місцеве ураження шкіри і слизових оболонок.

Ураження людей може бути викликане уламками зруйнованих ударною хвилею споруд, уламками скла, грудками землі, а також виникаючими пожежами. У більшості випадків ураження людей можуть бути комбінованими – поєднання поранень, переломів, опіків.

6.2 Мета та планування заходів ЦО

Найбільш повне та організоване виконання заходів ЦО на робочому місці досягається завчасним плануванням заходів, які необхідно проводити при загрозі або виникненні надзвичайної ситуації. Планування роботи з питань запобігання надзвичайним ситуаціям і реагування на прогнозовані варіанти можливого розвитку здійснюється на основі відстеження змін навколишнього природного, техногенного та екологічного середовища, відповідних документів, що регламентують порядок і методику цього планування. Основними завданнями плану дій щодо запобігання і реагування на надзвичайну ситуацію є збереження життя і здоров'я людей, мінімізація матеріальних втрат. План визначає порядок дій і відповідальність керівництва підприємств, установ і організацій, а також основні заходи щодо організації і проведення робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного походження, узгодження термінів їх виконання, фінансів, матеріальних та інших ресурсів, які необхідні для цих заходів і робіт. До плану дій включаються заходи щодо захисту робітників і службовців, підтримання виробничої діяльності та інші з урахуванням специфіки роботи та особливостей відомчої та регіональної діяльності підприємства, організації або установи.

6.3 Зміст та норми плану

Вихідними даними при розробці плану дій на об'єкті є рішення та вказівки вищого штабу ЦО; розпорядження начальника ЦО об'єкта; документи, які характеризують об'єкт (комунально-енергетичні мережі, стан будівель, споруд, джерела водопостачання, прогнозування за можливими НС та ін.). План дій розробляється на підставі наказу начальника ЦО об'єкта в двох примірниках, до його розробки залучається керівний склад і спеціалісти об'єкта. Начальник штабу складає графік розробки окремих документів (розділів) і контролює його виконання.

План дій повинен містити:

- *Перший розділ.* Оцінка (аналіз) природного (топографічного), техногенного та екологічного стану місцевості (території) розташування об'єкта, наявності потенційно небезпечних об'єктів і можливого характеру пов'язаних з ними надзвичайних ситуацій.
- *Другий розділ.* Оцінка (аналіз кількісного і якісного складу) об'єкта цивільної оборони з урахуванням розташування його складових на місцевості (території), оцінка факторів, які можуть полегшувати або утруднювати організацію Цивільної оборони об'єкта, і що потрібно зробити, щоб усунути або зменшити вплив негативних факторів.
- *Третій розділ.* Рішення керівника на організацію і ведення цивільної оборони об'єкта за режимами дій в періоди запобігання і реагування на можливі надзвичайні ситуації, пов'язані з потенційно небезпечними об'єктами. Організація спостереження, радіаційного, хімічного, медичного захисту та евакуації (розосередження).
- *Четвертий розділ.* Матеріально-технічне забезпечення Цивільної оборони (протирадіаційне, протихімічне, протипожежне, транспортне, матеріальне тощо).

- *П'ятий розділ.* Організація управління, зв'язку, оповіщення та взаємодії

План дій, план реагування (якщо він розробляється окремо) і план евакуації об'єкта в заміську зону щорічно за станом на 1 жовтня корегується з обов'язковим уточненням порядку взаємодії з потенційно-небезпечними об'єктами і узгодженням з органами місцевої державної адміністрації документів, які регламентують порядок розселення евакуйованих.

Щоб забезпечити достатній рівень готовності Цивільної оборони у надзвичайних ситуаціях, розробляються плани підготовки Цивільної оборони в поточному році.

6.4 Підготовка особового складу

Успішне вирішення завдань ЦО, особливо в умовах надзвичайних ситуацій, залежить не тільки від професійної підготовки особового складу формувань та населення, але і від моральної та психологічної підготовки. Цією роботою повинні займатися органи державної виконавчої влади, начальники ЦО всіх ступенів, керівний і командно-начальницький склад ЦО та громадсько-політичні організації.

Моральна і психологічна підготовка – єдиний нерозривний процес виховання політичних, моральних і психологічних якостей, які забезпечують успішне переборювання труднощів при виконанні завдань Цивільної оборони за різних умов.

Єдність моральної і психологічної підготовки обумовлена тим, що:

- у них один об'єкт – людина, в діяльності якої проявляються не тільки моральні, але й психологічні якості;
- їх загальна мета – активно впливати на розум і психіку, виховувати високо свідомих, рішучих та ініціативних захисників Батьківщини.

Основні напрямки морально-психологічної підготовки:

1. Формування в особового складу ЦО і населення наукового світогляду.
2. Віра у можливості захисту від стихій, катастроф, сучасної зброї.
3. Розвиток у людей здатності протистояти страху, готовності перебороти значні труднощі, здійснювати самовіддані вчинки.
4. Удосконалення навичок надання само- і взаємодопомоги.
5. Військово-патріотичне виховання.

1. Людина з науково стійким світоглядом впевнено визначає життєву позицію, чітко усвідомлює своє місце і призначення у будь-якому складному водовороті подій. Саме такий світогляд найбільш активно впливає на формування моралі, а моральність – безпосередньо на поведінку людини. В екстремальних ситуаціях велике значення мають психологічні якості людини і колективу.

2. Умовою вмілих і безстрашних дій людей в екстремальних умовах є віра у свої можливості, правильне уявлення про дію надзвичайної ситуації. Щоб вистояти проти страху і паніки, люди повинні чітко уявляти собі, з чим вони зіткнуться, як практично діяти в цих умовах. Треба не залякувати людей надзвичайними ситуаціями, а вселяти віру в можливість реального захисту від будь-якої зброї, її уражаючих факторів, від стихії і виховувати у людей упевненість у способах і засобах захисту. 360

3. Одним із головних напрямків морально-психологічної підготовки є розвиток здатності у людини протистояти страхові і неорганізованим діям в НС. Гостроту психологічних потрясінь різного характеру можна знизити, якщо завчасно навчати людей діяти у тій обстановці, яка може скластися в екстремальних ситуаціях. Тому в навчальний процес необхідно внести елементи несподіваності, напруження, які властиві даній обстановці в районі

лиха, аварії, осередку ураження. У процесі практичних занять у людей виробляється автоматизм, навички і звички, які позитивно впливають на стійкість їх психіки, виховується сміливість, самовладання, готовність до виконання своїх обов'язків у складній обстановці. Найефективніше розвиває у людей здатність протистояти страху практичне виконання нормативів, прийомів і способів захисту у НС.

4. Тренування, практичне виконання прийомів і способів захисту допомагають людям пристосуватися до різних умов життя, обстановки, тобто адаптуватися. Одним із напрямків морально-психологічної підготовки є вдосконалення і надання само- і взаємодопомоги потерпілим при пораненнях, опіках, опромінюванні, користування приладами, практики роботи з ними. Велику роль у мобілізації бійців невоєнізованих формувань відіграє особистий приклад командирів і начальників.

5. Важливим є військово-патріотичне виховання воїнів частин ЦО, особового складу формувань і населення. Це активна пропаганда бойових і трудових традицій нашого народу, наслідування прикладу кращих його представників. Морально-психологічної якості особового складу ЦО і населення формуються у процесі повсякденного життя, занять з ЦО, практичного відпрацювання нормативів, прийомів і способів захисту від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха.

6.5 Висновки

Планування заходів цивільного захисту у випадку надзвичайних ситуацій допомагає запобігти наслідки, а також мінімізувати ризики. Найбільш важливо підійти з відповідальністю до планування, скоординувати дії, та підготувати особовий склад що до надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

40. ДСТУ Б В.2.5-38:2008 Національний стандарт України. Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд. – Чинний від 01.10.2008.
41. ДСТУ ISO 9241-5:2004. Ергономічні вимоги до роботи з відеотерміналами в офісі. Частина 5. Вимоги до компонування робочого місця та до робочої пози. – Чинний від 01.01.2006.
42. Кодекс цивільного захисту України – ВРУ №5403-VI, від 2.10.2012.
43. Стеблюк М. І. Цивільна оборона : підруч., 3-тє вид., перероб. і доп./ М. І. Стеблюк.– К.: Знання, 2004. – 490 с.
44. Цивільна оборона : навч. посіб. / О.П. Депутат, І.В. Коваленко, І.С. Мужик.; за ред. В. С. Франчука. – Львів: Афіша, 2000. – 336 с.